

Моніторингова місія Організації Об'єднаних Націй
з прав людини в Україні

**Відповідальність за вбивства та насильницькі
смерті 2 травня 2014 року в Одесі**

ОБ'ЄДНАНІ НАЦІЇ
ПРАВА ЛЮДИНИ
УПРАВЛІННЯ ВЕРХОВНОГО КОМІСАРА

2 травня 2020 року відзначається шоста річниця насильства в Одесі, яке забрало життя 40 чоловіків, 7 жінок і 1 неповнолітнього. Останні шість років родини загиблих боролися за справедливість у справах їхніх близьких. Однак справедливість лишається примарною: деякі справи застрягли на етапі розслідування, інші – на етапі судового розгляду. **Ніхто не був визнаний винним за жодну з 48 смертей.** Додана інфографіка показує прогрес у незавершених судових провадженнях.

Події в центрі міста

Ані розслідування, ані судовий розгляд справ щодо подій в центрі міста не просунулися вперед з 2 травня 2019 року.¹ Розслідування ще має встановити винних в організації сутичок та винних у вбивстві п'яťох чоловіків під час них. Судовий розгляд справи учасника руху за єдину Україну, обвинуваченого, зокрема, у вбивстві учасника руху за федералізацію України, просунулося вперед: за минулий рік було призначено близько 15 судових засідань. Після виправдання у вересні 2017 року 19 учасників руху за федералізацію, обвинувачених у масових заворушеннях в центрі міста, апеляційний розгляд справи не зрушив з місця. Лише у лютому 2020 року, через 2 роки після його початку суд постановив здійснити привід обвинувачених, які систематично не з'являлися в суд, а відтак призвели до затримок у розгляді справи.²

Події на Куликовому полі

Подібним чином розслідування подій на Куликовому полі не просунулося вперед протягом останнього року. Розслідуванням не встановлено осіб, які закликали натовп рухатися в бік площі Куликове поле з центру міста, та тих, хто підпалив Будинок Профспілок, що призвело до загибелі 42 осіб. Головне кримінальне провадження щодо подій на Куликовому полі – проти трьох посадовців Державної служби України з надзвичайних ситуацій, які обвинувачуються у залишенні в небезпеці осіб, які опинилися в палаючому Будинку Профспілок. Справа і досі знаходиться на стадії підготовчого судового засідання через те, що суд не повідомив належним чином двох потерпілих або не повернув обвинувальний акт прокурору для виключення з нього потерпілих, яких немає можливості сповістити належним чином.³

Роль працівників міліції у обох подіях

Кримінальні провадження проти посадовців міліції щодо масових заворушень в центрі міста та на Куликовому полі також істотно не просунулися вперед за минулий рік. Судовий розгляд справи трьох працівників міліції, обвинувачених у перевищенні влади або службових повноважень, що призвело до загибелі 48 осіб, застрягло на стадії підготовчого засідання. Так само як і у справі посадовців ДСНС затримки викликані неспроможністю суду належним чином повідомити всіх потерпілих, або повернути обвинувальний акт прокурору для виключення з нього потерпілих, яких немає можливості сповістити належним чином. З позитивного, суд надав пріоритет справі колишнього Начальника ГУ МВС України в Одеській області, обвинуваченого у зловживанні владою або службовим становищем та у залишенні в небезпеці, в результаті чого за минулий рік відбулося близько 25 засідань.

Окремо, ММПЛ зазначає, що справи щодо перевищення влади або службових повноважень колишнім Заступником начальника ГУ МВС України в Одеській області та щодо залишення в небезпеці колишнім Начальником ГУ ДСНС України в Одеській області осіб, які загинули в Будинку Профспілок, не просунулися вперед, оскільки підозрювані залишаються недоступними для українського правосуддя. Як повідомляється, підозрювані перебувають на території Російської Федерації або на тимчасово окупованій нею території, однак Російська Федерація відхилила запит про їхню екстрадицію або про надання правової допомоги у розслідуванні. Заочне провадження могло б стати альтернативою, якби законодавство передбачало можливість повного перегляду справи після ухвалення вироку відповідно до міжнародних стандартів з прав людини.

РЕКОМЕНДАЦІЇ ММПЛ

Уряду України та міжнародному співтовариству:

- Офіс Генерального прокурора має забезпечити ефективне, ретельне і неупереджене розслідування вбивств і насильницьких смертей під час насильства 2 травня 2014 року в Одесі, й розглянути можливість передачі керівної ролі у розслідуванні від Головного управління Національної поліції в Одеській області до Головного слідчого управління Національної поліції;
- Головам відповідних судів вжити всіх належних заходів для забезпечення завершення судового розгляду у кримінальних провадженнях щодо вбивств та насильницьких смертей, вчинених в контексті насильства 2 травня 2014 року в Одесі;
- Суди мають належно інформувати всіх потерпілих які є учасниками процесів, або повертати обвинувальні акти прокурорам для виключення з них потерпілих, яких немає можливості сповістити про судові засідання, з метою забезпечення судових розглядів без неналежних затримок;
- Верховній Раді України розглянути можливість внесення змін до процедури спеціального судового провадження (in absentia), що дозволить повний перегляд справи після затримання обвинуваченого, незалежно від того був ухвалений вирок у справі, чи ні;
- Міжнародне співтовариство має розглянути можливість надання міжнародної правової допомоги в розслідуваннях, що проводяться правоохоронними органами України щодо відповідальності підозрюваних за події 2 травня 2014 року, якщо запити про екстрадицію підозрюваних не мають бути задоволені.

¹ 2 травня 2019 року, ММПЛ випустила Інформаційну довідку «Відповідальність за вбивства та насильницькі смерті 2 травня 2014 року в Одесі», що доступна за посиланням: http://www.un.org.ua/images/documents/4672/Accountability%20for%20Killings%20and%20Violent%20Deaths%20on%202%20May%202014%20in%20Odesa_2.pdf.

² 23 судових засідання були перенесені з лютого 2018 року, коли Миколаївський апеляційний суд розпочав підготовче засідання, в тому числі 12 засідань були перенесені з 2 травня 2019 року.

³ Як повідомляється, один проживає в м. Донецьку, теперішнє місце проживання другого невідоме. За цих обставин, не існує підтвердження, що вони були належним чином проінформовані про дату засідань, що є обов'язковим для того, щоб суд міг провести засідання за їхньої відсутності.

Кольоровий код прогресу у провадженнях:

відсутній | повільний | просувається

Вбивства в центрі міста

6 [чоловіків]
вбито
2 прихильники єдності
4 прихильники федералізації

ЦЕНТР
МІСТА

ОДЕСА

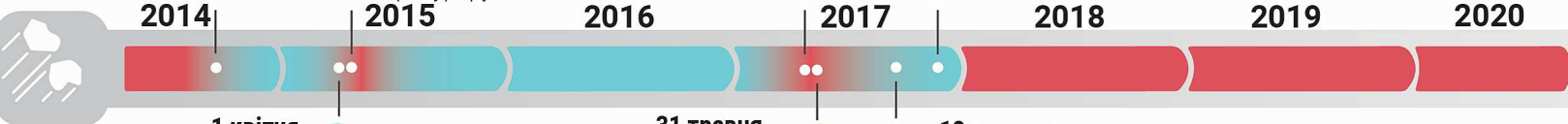
Насильницькі смерті

Заворушення на Куликовому полі
Пожежа в Будинку Профспілок

42 [жертви]
34 чоловіки 7 жінок
1 неповнолітній

ПЛОЩА
КУЛИКОВЕ ПОЛЕ

Справа 19 учасників руху за федералізацію

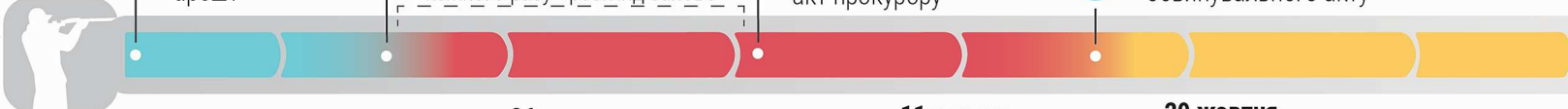
16 вересня
Розслідування розпочалося

27 квітня
Суд повернув обвинувальний акт прокурору

15 травня
Відвід суддів

4 грудня
Миколаївський апеляційний суд розпочав апеляційне провадження

Справа учасника руху за єдність України

1 квітня
Малиновський районний суд м. Одеси призначив підготовче засідання у справі

31 травня
Іллічівський суд Одеської обл. призначив підготовче засідання

18 вересня
Суд виправдав обвинувачених

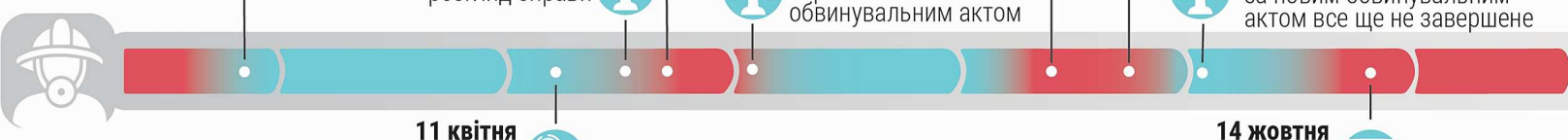
20 травня
Суд відправив підозрюваного під домашній арешт

22 червня
Приморський районний суд м. Одеси призначив підготовче засідання
Справу передавали 3 судам, кожного разу - розгляд заново

5 січня
Отримавши справу назад Київський суд м. Одеси повернув обвинувальний акт прокурору

30 липня
Малиновський суд м. Одеси розпочав розгляд нового обвинувального акту

2 справи проти посадовців ГУ ДСНС в Одеській області

16 жовтня
Розслідування щодо трьох посадовців розпочалося

5 липня
Суд розпочав розгляд справи

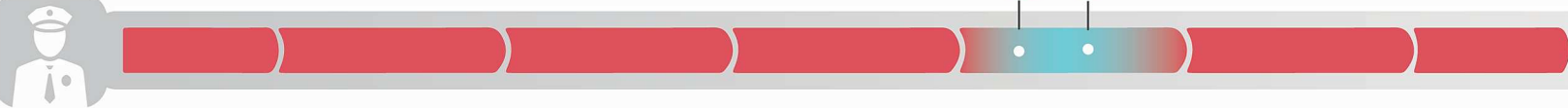
30 січня
Суд розпочав розгляд справи за новим обвинувальним актом

11 червня
Розгляд почався заново після передачі справи до іншого суду

29 жовтня
Суд повернув обвинувальний акт прокурору

25 січня
Призначене судом на 15 березня підготовче засідання за новим обвинувальним актом все ще не завершено

Справа трьох посадовців Одеської міліції

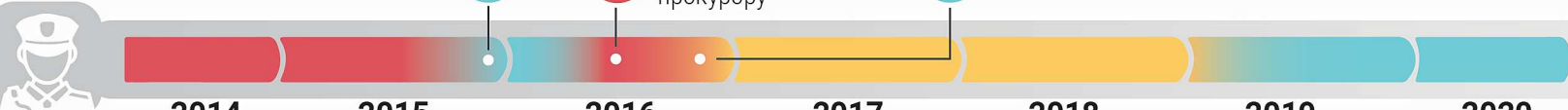
11 квітня
Розпочато окреме розслідування щодо Заступника начальника ГУ ДСНС в Одеській області

14 жовтня
Суд розпочав розгляд у справі заступника начальника ГУ ДСНС в Одеській області

15 травня
Розслідування розпочато

4 липня
Суд розпочав підготовче засідання

Справа Начальника ГУ МВС України в Одеській області

24 грудня
Розслідування розпочато

6 червня
Суд розпочав розгляд справи і повернув обвинувальний акт прокурору

27 жовтня
Суд розпочав розгляд справи за новим обвинувальним актом

2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020